20 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
މިނިވަން މުއައްސަސ ތަކުގެ ކޮ މިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން
29 ޖުލައި 2024
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އ އިމ ރ ތް (ކޮ މިޓީކުރ ކޮޓަރި)5
ފެށުނު ގަޑި: 14:00

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ މުގަ އްރިރު؛ މާފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ރިޟާ އާދަމް{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساََّلمُ علََْي كُْ م. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން ފެށުނީ. މި
ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުންނަކީ، މާފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ރިޟާ އާދަމް، ތުލުސްދޫ
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް، ފެލިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އާދަމް ޒާހިރު، މުލަކު
ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނައުފަލް، ކޮލަމާފުށި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ،
ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ސިނާން، ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އިބްރާހީމް ޙުސައިން، ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މީކާއީލު އަޙްމަދު ނަސީމް އަދި
މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޡިމް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އެހެންވީމާ، ال ساََّلمُ علََْي كُْ م..
އާދެ! އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވައިލި ދަންނަވައިލުމަށް ވަޑައިގެންދެއްވީތީ ވަރަށް
އިޚުލާސްތެރިކަމާ އެކީ ޝުކުރުދަންނަވަން. މި ބައްދަލުކޮށްލުމުގެ ބޭނުމަކީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ
އަދަދު ކޮންމެ 5 އަހަރުން އިތުރުވަމުންދާ ދިއުމާ މެދު 20 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން
ދެކިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތެއް ދެނެގަތުމަށް ޓަކައި ، ބާރަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު
ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ގަރާރާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ސިލްސިލާ ބައްދަލުވުންތަކެއް މި އަންނަނީ ބާއްވަމުން.
އޭގެތެރެ އިން މިއަދުގެ ބައްދަލުވުން މި ބޭއްވެނީ އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނާ އެކުގައި. އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުން
ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭފުޅުންނަކީ، ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް، އަލްފާޟިލް ފުއާދު ތައުފީޤް އަދި ކޮމިޝަނުގެ ނައިބު
ރައީސް، އަލްފާޟިލް ޢަލީ ނަޝާޠު. ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރ ޑރ.މުޙައްމަދު ޒާހިރު. ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރ
އަލްފާޟިލް މުޙައްމަދު ޢާޞިފް. ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރ އަލްފާޟިލް ޙަސަން ޒަކަރިއްޔާ. އަދި ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް
އަލްފާޟިލް ޢަބްދުاله އުނައިސް. ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި
ދަންނަވައިލަނީ ހުށަހަޅާފައިވާ ގަރާރު. 7 އޮގަސްޓު 2008ން ފެށިގެން މިހާތަނަށް ރާއްޖޭގައި ބާއްވާފައިވަނީ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 4 އިންތިޚާބެވެ. 2009ގައި ބޭއްވުނު 17 ވަނަ މަޖިލީހަށް އިންތިޚާބުކުރެއްވީ 77
މެންބަރުންނެވެ. އޭގެ 5 އަހަރު ފަހުން 2014ގައި ބޭއްވުނު 18 ވަނަ މަޖިލީހަށް އިންތިޚާބުކުރަންޖެހުނީ 85
މެންބަރުންނެވެ. އަދި 19 ވަނަ މަޖިލީހަށް އިންތިޚާބުކުރެއްވީ 87 މެންބަރުންނެވެ. އަދި ކުރިއަށް މިދާ 20 ވަނަ
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އިންތިޚާބުކުރަން ޖެހުނީ 93 މެންބަރުންނެވެ. އެހެންކަމުން، 7 އޮގަސްޓު 2008ގެ
ޤާނޫނުއަސާސީގެ ފަހުން ފުރަތަމަ އެކުލަވައިލި 17 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފެށިގެން 20 ވަނަ މަޖިލީހާ
1

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
ހަމައަށް މި ވަނީ 16 މެންބަރުން އިތުރުވެފައެވެ. ރާއްޖޭގައި އާބާދީ އިތުރުވަމުންދާ ނިސްބަތް ފާއިތުވި 30 ވަރަކަށް
އަހަރު މަޑުޖެހިލާފައި އޮތް ނަމަވެސް، ކުރި އަށް އޮތް ތަނުގައި ރާއްޖޭގެ އާބާދީ އިތުރުވަމުން އަންނަ ނިސްބަތަށް
އަންދާޒާކުރާ ނަމަ ކޮންމެ އިންތިޚާބެއްގައި މަޖިލީހުގެ ގޮނޑިތައް އަންނާނީ އިތުރުވަމުންނެވެ. މެންބަރުންގެ އަދަދު
މަދުކުރުން ނުވަތަ ވަކި އަދަދެއްގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 71 ވަނަ އަދި 72 ވަނަ މާއްދާއަށް
މުހިންމު އިޞްލާޙެއް އަންނަޖެހެއެވެ. އަދި މިއާއެކު ޤާނޫނުއަސާސީގެ 71 ވަނަ މާއްދާގެ އިޞްލާޙުކުރެވުމުން ގާނޫނު
ނަންބަރު /2009 1ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 1 އަދި ދޭކަށް ވެސް ބަދަލުގެންނަންޖެހެއެވެ. ކަންމިހެން އޮތުމާ
އެއްކޮށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދާއި، މަޖިލީހުގެ މަސައްކަތްތައް އިތުރުކުރަންޖެހޭ ޖާގައަށް ބެލި
ނަމަވެސް ހުއްޓުމެއް ނެތި މަޖިލިސް މެންބަރުން އިތުރުވަމުންދިޔަ ދިއުމަށް ވޭތުވެދިޔަ މަޖިލިސްތަކުން އޮންނަންވާނީ
ޙައްލެއް ގެނެއްސަވާ ކަމަށް ގިނަ ބަޔަކު ދެކޭ ހިނދު، އާންމުކޮށް ކޮންމެ ރިޔާސީ އިންތިޚާބެއްގައި ވެސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ އަދަދު މަދުކުރުން ނުވަތަ އެއްވަރެއްގައި ހިފެހެއްޓުމުގެ ބޭނުންތެރިކަމާ މެދު
ސިޔާސީ ގޮތުން ވާހަކަދެއްކެވުމަށްފަހު، އެއަށް ޢަމަލީ ސިފައެއް އައުން މަޑުޖެހޭ ކަމަށް ފެންނަން އޮތަތީވެ، މިކަމާ
ގުޅިގެން މަޖިލީހުގައި ބަހުސްކޮށް، މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ދެކޭ ގޮތް ހާމަކުރުމަށް ޓަކައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 167 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މި ގަރާރު ހުށަހެޅީމެވެ. 26 ޖޫން 2024. ހުށަހެޅި މެންބަރު
އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު، ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު. އެހެންވީމާ، މިކަމާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން އިއްޔެ ފުރަތަމަ
ބައްދަލުވުން އެންމެ ބޮޑު ދެ ޕާޓީއާ އެކު މިހާރުވަނީ ފެށިފައި. އެހެންވީމާ، މިއަދު އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނާ އެކު މި
ހިނގާ ބައްދަލުވުމުގައި ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނަކީ މި ކަމުގައި ވަރަށް މަޢުލޫމާތު
ހިމެނޭ ކޮމިޝަނެއް. އަދި ކުރިމަގު އަޅުގަނޑުމެން ބައްޓަންކުރުމުގައި ވެސް ވަރަށް މުހިންމު ދައުރެއް އަދާކުރެވިދާނެ
ކޮމިޝަނެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ދެން ރާއްޖޭގައި އާބާދީ އިތުރުވަމުންދާ މިންވަރާއި އަދި މިގޮތަށް
އަދަދުތަކެއް އިތުރުވަމުންދާއިރުގައި އެންމެ ރަނގަޅު އަދަދަކީ ކޮބައިތޯ، އެއްހަމައެއްގައި ހިފަހައްޓާނީތޯ، ނޫނީ މިހާރު
ބެހިފައި މިއޮތް ދާއިރާތަކުގައި ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތަކަކީ ކޮބައިތޯ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެންމެ ރަނގަޅު
މަޢުލޫމާތު ހުންނަ އެއް ފަރާތެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީން ވެސް ގަބޫލުކުރާ އެއް ފަރާތަކީ އިލެކްޝަންސް
ކޮމިޝަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ފްލޯރ ހުޅުވައިލާނަން ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން، ފުރުޞަތު
އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އަރުވަމުންދާނަން. ކޮމިޝަނުގެ ކޮންމެ މެންބަރަކަށް ވެސް އެކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަފުޅު
ދެއްކެވޭނެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން އެދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައެއް މެންބަރުން ބައެއް ކަންތައްތައް ސާފުކޮށްލާނެ މިކަމާ
ބެހޭ ގޮތުން އިތުރަށް އެ ބޭފުޅުންގެ، ތި ބޭފުޅުންގެ ޚިޔާލުފުޅަކީ ކޮބައިތޯ ދެނެގަތުމަށް ޓަކައި. އަދި މި
2

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
ބައްދަލުވުމަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން މި ހުށަހަޅާ ބައެއް ހުށަހެޅުންތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ތި ބޭފުޅުން ކަރުދާހެއް
ތައްޔާރުކޮށްލާފައި ހުށަހެޅު ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ރައީސަށް އަޅުގަނޑު
ފުރުޞަތެއް އަރުވާނަން ފުރަތަމަ. ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ.
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ ރައީސް ފުއާދު ތައުފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ހުރިހާ މެންބަރުން، މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ
ބެހޭ ކޮމިޓީގެ. އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފުރުޞަތު ދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ
ބެހޭ ކޮމިޓީއާއި ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް މިކަމުގައި
ޚިޔާލުކޮށް، މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން ޚިޔާލުކުރަމުން އަންނަތާ ވެސް ދުވަސްތަކެއް ވެއްޖެ. އަދި އެކި ފަހަރުމަތިން މި
ޚިޔާލަކީ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބައެއް ބޭފުޅުންނާ އެކީގައި ހިއްސާ ވެސް ކުރަމުންގެންގޮސްފައިވާ
ޚިޔާލެއް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ހަމަ ފާހަގަކުރެވުނު ގޮތުގައި ރާއްޖޭގެ މި އާބާދީ ހަމަ ބޮޑުވަމުން އަންނަ
ވަރަކަށް ގޮނޑިތައް އިތުރުވަމުން އަންނާތީއާ އެކީގައި. ދެން މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ފުދޭވަރަކަށް
ރިފަރެންސް ވެސް ހަދައިލިން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކި ޤައުމުތަކުގައި އާބާދީތައް ބަހާފައި ހުންނަ ގޮތަށް ބަލާއިރު
ވެސް މިގޮތަށް ލިމިޓެއް ނެތި އިތުރުވަމުންދާ ގޮތަށް އޮތް ޤައުމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ
ހަމަ އަވަށްޓެރި ޤައުމުތަކުން ފެށިގެން އައިއްސަ ދުރުގައިވާ އެކިއެކި ޤައުމުތަކަށް ބަލާއިރު ވެސް އަދި މި އެކި
ސައިޒުތަކުގެ ޤައުމުތަކަށް ބަލާއިރު ވެސް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭ ގޮތުގައި ހުރިހާ މަސްލަހަތަކަށް ވެސް ވަރަށް
ރަނގަޅު ބަދަލެއް އަންނާނެ މި އަދަދަކީ ކެޕްއެޅުވިފައި އޮންނަ އަދަދަކަށް ވެއްޖެއްޔާ. ދެން ކަނޑައެޅިގެން
އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ވަކި އަދަދެއް ދަންނަވާކަށް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭ ގޮތުގައި މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން
އަދަދެއް ކަނޑައެޅުއްވުން މީގައި އެންމެ ރަނގަޅު މަސްލަހަތު ހުރި ގޮތަކަށްވާނީ ވެސް. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނ ޑުމެން އެބަވޭ ދެތިން ގޮތަކަށް ބަލައިލާފައި. އަދި އޭގެތެރެއިން މިސާލަކަށް އެއް އަދަދަކީ 77، އެއީ
2008ގައި އާ ޤާނޫނުއަސާސީ އެކުލަވައިލެވުނުއިރު މަޖިލިސް ކަނޑައެޅުއްވި އަދަދު ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ވެސް އަންނާނީ
ކިހާވަރެއްގެ ބަދަލުތަކެއްތޯ އާއި، ދެން މި އަޅުގަނޑުމެން ތައްޔާރުކުރި ޝީޓެއް، މަޢުލޫމާތު ޝީޓެއް އަޅުގަނޑުމެން
މިހާރު؛ ކީކޭތޯ؟ މަޢުލޫމާތު އަރުވާފައިވާނީ. އެހެންވީމާ، ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް އެ ބައްލަވައިލެއްވިއްޖެއްޔާ
އަޅުގަނޑުމެން މި ދަންނަވާ އެއްޗެއް ސާފުކޮށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. ދެން މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މި
ދެކޭގޮތުގައި މީގައި ކެޕްއެޅުވިފައި އޮންނައިރު އަޅުގަނޑުމެން މި ވިސްނާފައިވާ ގޮތަކީ ، ކޮންމެ އަތޮޅަކަށް އެންމެ
3

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
ފުރަތަމަ 2 ގޮނޑި ދީފައި، ދެން އެއަށްފަހުގައި ބާކީ، މިސާލަކަށް 77 ކަމަށް ވާކަމަށް ވަންޏާ ފުރަތަމައިނުން
މާލެއަށް 2 ގޮނޑިއާއި އަދި ކޮންމެ އަތޮޅަކަށް ދެ ގޮނޑި ދިނީމާ 42 ގޮނޑި. ދެން ބާކީ އިންނާނީ 35 ގޮނޑި. އެ
35 ގޮނޑިއަކީ އާބާދީގެ ނިސްބަތުން އަތޮޅުތަކަށް ބަހައިލެވޭ ގޮނޑިތަކެއްގެ ގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާ ، އެއީ އޭރުން ދެ
މިސްރާބަކުން މި ބަލައިލެވެނީ. އެއް ކަމަކީ ޖިއޮ ގްރަފިކަލް ގޮތުން ރާއްޖެ އުފެދިފައި އޮތް ގޮތަށް ބަލާއިރު، ކޮންމެ
އަތޮޅަކަށް 2 ގޮނޑި އެބަ ލިބޭ މިނިމަމް. އެންމެ މަދުވެގެން ލިބެންވާވަރު. ދެން އޭގެއިތުރުން އާބާދީ ބޮޑެތި
އަތޮޅުތަކަށް ލިބޭނެ ބޮޑުކޮށް. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ލިބިއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިސާލަކަށް 2029އަށް
އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާއިރު އަންނަ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ ހއ.އަށް އިތުރަށް 2 ގޮނޑި، ދެން ޚާއްސަކުރެވިފައިވާ 2
ގޮނޑިއާ އެކު ޖުމުލަ 4 ގޮނޑި ލިބޭނީ. ދެން މި ޓޭބަލުން ބައްލަވައިލައްވާއިރު ، އެގޮތަށް ގޮއްސިއްޔާ މާލެއަށް ލިބޭނީ
އިތުރަށް ލިބޭނީ 8 ގޮނޑި. ދެން ޚާއްސަކުރެވިފައިވާ 2 ގޮނޑިއާ އެކު ޖުމުލަ 10 ގޮނޑި. ދެން މިސާލަކަށް
އައްޑޫސިޓީއަށް ބަލައިފިއްޔާ އިތުރަށް ލިބޭ 3 ގޮނޑިއާއި ޚާއްސަކުރެވިފައިވާ 2 ގޮނޑިއާ އެކު ޖުމުލަ 5 ގޮނޑި.
މިގޮތަށް ހަދައިލައިފިއްޔާ މި އެންމެ ފުރަތަމަ 2008ގައި ހުރި ނިސްބަތް ކަހަލަ ކައިރި ނިސްބަތްތަކަށް މި ގޮނޑިތައް
އަނެއްކާ ވެސް މަދުވެގެންދާނީ. އެހެންނަމަވެސް، އެހާބޮޑު ތަނަކުން އެއްވެސް ދާއިރާއަކުން ގޮނޑި މަދެއް ވެސް
ނުވާނެ. ދެން މީގައި އޮތް އަނެއް ރަނގަޅު ކަމަކީ، މިހާރު މިވާ ގޮތުން ހަމަ އަތޮޅުގެ އާބާދީ އިތުރު 5000ގެ އަދަދު
ގުރޫޕަކަށް އެޅޭއިރަށް ގޮނޑިއެއް އިތުރުކުރަންޖެހެނީ. ގޮނޑި އިތުރު ކުރީމާ މުޅި ދާއިރާ އެއްކޮށް ބަދަލުކޮށްލަން
ޖެހޭނީ. މިސާލަކަށް މި ދިޔަ ފަހަރު ގއ.އަތޮޅަށް އެގޮތަށް ދިމާވެގެން 1 ގޮނޑި އިތުރުވަނީ. 1 ގޮނޑި އިތުރުވުމާ
އެކީގައި ދާއިރާތައް އެ ހަމަހަމަކޮށް ބަހައިލީމަ ވީގޮތަކީ ގއ.ގެ ހުރިހާ ދާއިރާތަކެއްހެން އެ އޮތީ އަލުން ހަމަ އަލުން
މުޅިން އުފެދިފައި އިނގޭތޯ. މުޅިން ކުރީގެ ހުރި ބައިތައް މުޅިން ގޮއްސަ. އެކަމަކު މި ގޮތަށް ކެޕްއެޅުވިގެންދާ ކަމަށް
ވަންޏާ ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވަންދެން އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑުމެން އިއްޔެގައި ހަދައިލި އެކްސަސައިޒަކުން 2050ހާ
ހަމައަށް ވެސް ހަމަ ދާދި މި ގޮތަކަށް އަންނާނީ. އެއީ ގްރޯތު ވެސް އުޅޭނީ ހުރިހާ ދިމާލަކުން ވެސް ހަމަ އެއްކަހަލަ
ގޮތަކަށް. އެހެންވީމާ، ހަމަ އެއްވަރެއްގައި މި ހުރިހާ އަތޮޅުތަކަކާއި މި ގޮނޑިތައް ހިފެހެއްޓިފައިވާނީ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ
ދާއިރާތައް ވެސް އެއްގޮތެއްގައި ހަމަޖެހިގެން އޮތުމަކީ އެ ދާއިރާގެ މީހުންނަށް ވެސް އިތުރު ފަސޭހަ ކަމަކާއި އަދި
މެންބަރުންނަށް ވެސް އިތުރު ފަސޭހަފުޅުކަމަކާ އެކީގައި އަދި ދައުލަތު އޭރު އޮންނަ ސަރުކާރަށް ވެސް އޭގެ ވަރަށް
ގިނަ ފަސޭހަތައް ލިބިގެންދާނޭ. އެހެންނޫނިއްޔާ އަބަދާ އަބަދު އެ ދާއިރާތަކުގެ ކޮމްބިނޭޝަން ރަށްތައް ބަދަލުވާ ކަމަށް
ވަންޏާ ހީނުކުރާ ކަހަލަ މަސްލަހަތާ ގުޅޭ ކަންތައްތައް ވެސް އުފެދިގެންދާނެ. ދެން އަޅުގަނޑު މިވަރުގެ ތައާރަފެއް
އެރުވުމަށްފަހު އަޅުގަނޑު އެދެން ނައިބު ރައީސަށް ފުރުޞަތެއް ދެއްވުމަށް. އެއީ މި ހިސާބުތައް ހެއްދެވުމުގައި
4

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
އެންމެ ބޮޑަށް މިކަމުގެ ތެރެއަށް ވަދެވަޑައިގެން މަސައްކަތްކުރައްވާފައިވާ އެއް ބޭފުޅަކީ ނަ އިބު ރައީސް ކަމަށްވާތީވެ.
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވެވަޑައިގެންފި ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ އިބްރާހީމް. އާދެ! ނައިބު ރައީސް ކުރި އަށްގެންދަވާ!
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ ނައިބު ރައީސް ޢަލީ ނަޝާޠު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޝަނުން
މި އެއްބަސްވެވޭ މޮޑެލްއެއްގެ ދެން އެ ޑޮކިއުމަންޓް ޝެއަރކޮށް، އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކަހަލަ ކަމަކަށް
އަންނައިރުގައި ޙަޤީޤަތުގައި ޗެލެންޖަސްތަކެއް އެބަހުރި ޑިސްކަޝަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖޭގެ ވޯޓިންގ
ޕޮޕިއުލޭޝަން މި ނަންގަންޖެހެނީ ދާއިމީ އެޑްރެސްއަށް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބެންހުރި ސެންސަސް
މަޢުލޫމާތަކީ ކަރަންޓު އެޑްރެސްއަށް ހުރީ. އެހެންވީމާ ޕްރޮޖެކްޝަނެއް، ވޯޓިންގ ޕްރޮޖެކްޝަނެއް ހަދަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ އުނދަގޫވެގެން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެއްކަލަ ވޯޓުލާ މީހުންގެ ނިސްބަތް އިތުރުވެފައި
ހުރި ރޭޓުން އަޅުގަނޑުމެން މި ހިސާބެއް މި ޖަހަނީ. ދެން އަޅުގަނ ޑުމެންނަށް ވަގުތު ލިބިއްޖެއްޔާ އެ ސެންސަސް
މީހުންނާ ވާހަކަދައްކައިގެން އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން އެ ޕޮޕިއުލޭޝަން؛ އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން އެކްސްޕެކްޓު އެބަ
ކުރަން މާލެ ސަރަހައްދަށް މައިގްރޭޝަނެއް އަދި އަންނާނެ ކަމަށް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެފަހުން ބޭއްވި ބޮޑެތި
އިންތިޚާބުތަކުގައި ރީ-ރަޖިސްޓްރޭޝަން ރޭޓަށް ބަލާއިރުގައި ، ހުޅުމާލޭގެ ފެންނަ އަދަދުގެ ގިނަ ބަޔަކު އެ ތަންތަނަށް
ރަޖިސްޓަރީކޮށްފިއްޔާ މި ހިސާބުތަކަށް ބަދަލެއް އަންނާނެ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން މި ދޭ މޮޑެލްއަކީ އެގޮތަށް
އައެއްކަމަކު ވެސް ޖުމުލަ އަދަދު ބަދަލުނުވެ، އެ ޕޮޕިއުލޭޝަން ޕްރޮޕޯޝަންގައި އެ އެލޮކޭޓުވެގެންދާ ގޮތަކަށް.
ސީޓުގެ ޖުމުލަ އަދަދެއް ބަދަލެއް ނުވާނޭ. އެކަމަކު މި ދައުރުގައި މި ގޮނޑި އިންނަތަން އަނެއް ދައުރުގައި އެހެން
ދިމާއަކަށް ބަދަލުވުމުގެ ޗާންސަސް، އެހެން އަތޮޅަކަށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޝަންގައި އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑަށް މި
ރިފަރެންސް، ރާއްޖެއާ އެންމެ ގާތްކޮށް ބަލާފައި އަޅުގަނޑުމެން މި ބޮޑަށް މި ރިފަރެންސަކަށް މި ނެގީ އެމެރިކާގެ
ހައުސް އެކުލަވައިލާފައި އިންނަ ނިޒާމު. އޭގައި އެމީހުން އެއްކަލަ ޔޫނިއަން ނުގެއްލޭ ގޮތަކަށް، އަޅުގަނޑުމެން ވެސް
ފުރަތަމަ ނެގި ހިސާބަކީ މިކަން ކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިފަ ނުގެއްލޭ ގޮތަށޭ ރާއްޖޭގެ
5

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
މަޖިލިސްއެއް އަންނަންވާނީ. އެހެންވީމާ، ޕޮޕިއުލޭޝަން އިރިލެވެންޓޭ އަތޮޅެއް ވިއްޔާ މެންބަރެއް ހުންނަންވާނޭ. ދެން
އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮޕޯސްކުރާ އަދަދަކީ 2. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރަނީ އެޓްލީސްޓު މިނިމަމް އަތޮޅެއް
ރެޕްރެޒެންޓުވާންޖެހޭނޭ މަޖިލީހުގައި. އެއީކީ ކޮންމެހެން އާބާދީ ނޫނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެއްކަލަ
ޤައުމުގެ ސިފަ ނުގެއްލި ޖިއޮގްރެފިކަލް އިންޓެގްރިޓީ ހިފަހައްޓަން ބޭނުންވާ މިންވަރެކޭ އެއީކީ. ދެން ބާކީ އަދަދުތައް
އަޅުގަނޑުމެން މި ބަހައިލައިގެން މި ދަނީ ޕޮޕިއުލޭޝަން. އެއަށްދާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮޕޯސްކުރަނީ އާބާދީ
އިންނަ ނިސްބަތުން ޖެހޭ އަދަދަކަށް ބަލާފައި ދެން ހަމަ އެ ގޮނޑި ލަމުންލަމުންދާ ގޮތަކަށް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން
މި ބަހުސްގައި ބޭނުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް ކަންނޭނގެ. އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގައި މިހާތަނަށް
އެކުލެވިގައި މިހުރި ގާނޫނުތައް އެކުލެވިގެން އައިސް، އެންމެ ގާނޫނެއް ފިޔަވައި ޤާނޫނުއަސާސީން، ޕާޓީތަކަށް އެހާ
ފުރުޞަތުތަކެއް ނެތް ދީފައެއް އޭގެތެރޭ ގާނޫނުތަކުގެ ތެރެއިން. ޤާނޫނުއަސާސީން ފެށިގެން، އެއްކަލަ ޕާޓީ ނިޒާމެއްގެ
ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދެއްކި އެއް ކަމަކު އެންމެ ކުޑަވެގެން އިންތިޚާބަކަށް ކުރިމަތިލާއިރުގައި ވެސް އިލެކްޝަންސް
ކޮމިޝަނަށް ވެސް އެއްކަލަ ޕާޓީ ކެނޑިޑޭޓެއް ޑިކްލިއަރކުރުމުގައި ވެސް އުނދަގޫވާ ހިސާބަށް އާދޭ. އެއް ޕާޓީގެ
ކެނޑިޑޭޓު އަނެއް ޕާޓީގެ ރަނިންމޭޓެއް އަންނަ ހިސާބުން ވެސް އެއްކަލަ ގާނޫނީ ފްރޭމްވޯކެއް ނީންނަ މަޖިލީހެއްގައި
އަޅުގަނ ޑުމެން މަލްޓިޕާޓީ ޑިމޮކްރަސީއެއްގައި ފަހިވާ ގޮތަށްތޯ މީތި ހަދާނީ ނޫންތޯ، އެ ބަހުސް އަޅުގަނޑުމެން
ކުރަންވާނެ ކަންނޭނގެ. އެއީކީ އަޅުގަނޑުމެން މިހެން އަތޮޅުގެ އެއްކަލަ ޕްރެޒެންޓޭޝަންދީ ފައި އާބާދީއަށްދާއިރުގައި
ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި ޢަމަލުކުރާ ގޮތެއް މި އިތުރަށްދޭ ގޮނޑީގެ ކޮންމެވެސް އަދަދެއް ޕާޓީތަކަށް ޕާޓީ ލިސްޓުކުރުން.
ކޮށްފައި އޭގެން ނެގުން. ސީދާ އަދަދަށް ނުނެގުން. ސީދާ އެ ކެނޑިޑޭޓުންތަކެއް ތިބޭނެ ކުރިޔާލައި އެޕްރޫވްކޮށްފަ އި.
އެކަމަކު އެއީ އެލޮކޭޝަން ހަދާނީ ޕާޓީ ލިސްޓުންތޯ ނޫންތޯ. އޭރުން ޕާޓީއަށް، އޭރަކު އިންތިޚާބެއްގައި ވާދަކޮށްފިއްޔާ
ޕާޓީއަކަށް މަޖިލީހުގައި ގޮނޑިއެއް އިނުމުގެ ޗާންސަސް ވަރަށް ހައިވާނެ އަދި ވިންނުކުރިއެއް ކަމަކުވެސް. އެއީކީ
އަޅުގަނޑުމެން ޑިމޮކްރަސީއެއްގައި ، މަލްޓިޕާޓީ ޑިމޮކްރަސީއެއްގައި ހަމަ ވަރަށް ގިނަ ތަންތާނގައި، މިސާލަކަށް
އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ މިސާލަކަށް ރާއްޖެއާ ވައްތަރު ތަނެއް ބަލަންޏާމު ފިޖީ. ފިޖީގައި އެއްކޮށް އެލޮކޭޝަން
އިންނަނީ ޕާޓީ ލިސްޓަށް. ޕާޓީތަކަށް މި ރައްޔިތުން ވޯޓުލަނީ. ލީމާ ޕާޓީއަށް އެ ލިބޭ ނިސްބަތަކުން މެންބަރުން
އެސައިންކުރަނީ ދެން ކެނޑިޑޭޓުން ކުރިއާލައި. ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި އެބަހުރޭ ހާފް އެގޮތަށް އެކޮލޭޓުކޮށްފައި. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންނާ، އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން މި ޕްރޮޕޯޒުކުރާ، ވަރަށް ގިނަ ގޮތްގޮތް ބަލައި މި ޕްރިޕޯޒުކުރާ މޮޑެލް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހީވަނީ ރާއްޖެއަށް އެންމެ އެކަށޭނެ، ކޮމިޝަންގެ ރައީސް އެ ފާހަގަކުރިހެން އަޅުގަނޑުމެން
2050ހާ ހިސާބަށް ބަލާއިރުގައި ވެސް ބައުންޑްރީތަކަކަށް މާބޮޑު ބަދަލެއް ނައިސް ހަމަ މަޖިލީހެއް އޮންނަ ގޮތުގައި
6

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
އެބަ ހިފެހެއްޓޭ. ދެން އެންމެ އައިޑިއަލް އަދަދެއް، އަޅުގަނޑުމެން އަދަދެއް ނުކިއެއް ކަމަކުވެސް އެންމެ އައިޑިއަލް
އަދަދަކަށް މި ފެންނަނީ 77 އަޅުގަނޑުމެންނަށް. އޭގައި ދެން ތަންކޮޅެއް ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ޕޭޕަރގައި
ހުންނަ ތަންކޮޅެއް ކުރީގައި ޕްރޮޕޯސްކޮށްފައި ހުރި މަޖިލީހުގެ އަދަދަށް ބަލާ ފޯމިއުލަރތަކާ އެއްޗްިއސަށް ބަލާއިރުގައި
ވެސް އެއާ އެންމެ ގާތްކުރާ ރާއްޖޭގައި އިންނަ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާ އެއިޓީވަރު ކަންނޭނގެ. އެ ފޯމިއުލަރ އިންނަނީ
އެވަރު. އަންނައިރު އަޅުގަނޑުމެން ހަތްދިހަ ހަތަކަށް ލައިފިއްޔާ ޤައުމު އެއްކަލަ ރެޕްރެޒެންޓުކުރެވޭ ގޮތާއި ،
އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖިލީހެއް އެ އަދަދުގައި ހިފެހެއްޓޭ އެބަ 2050އާ ހިސާބަށް ވެސް. އެހެންވީމާ އަޅުގަނޑުމެން މި
ޕްރޮޕޯޒުކުރާ ގޮތް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެކްސްޕްލޯރކޮށްލުން ރަނގަޅު ގޮތެއް ކަންނޭނގެ. އެއީ މަތީގައި އިންނަ
އަދަދެއް ކަނޑައެޅުމަށްފަހުގައި އެ އަދަދު ދެން ބަދަލެއް ނުކުރާނެ. އެއީ އެމެރިކާގައި ވެސް މި އިންނަނީ ހައުސްގައި
އެ އަދަދު ކަނޑައަޅާފައި އެއަށްފަހު ސްޓޭޓަކަށް އެއް ގޮނޑި ދީފައި، ދެން ބާކީ ބައި އާބާދީއަށް މި ބަހައިލެވިގެން
ދަނީ. ދެން ބައެއް ޤައުމުތަކުން، އަޅުގަނޑުމެން ޕޭޕަރގައި ހުންނާނެ. ބައެއް ޤައުމުތަކުން މިހެން އަދަދެއް ޑިފައިން
ކުރިޔަސް އެ އަދަދުތައް ޑިފައިންކުރާއިރުގައި އެބަ ބުނޭ މީގެ 10 އަހަރު ފަހުން ނޫނީ 15 އަހަރު ފަހުން މި އަދަދު
ރިވައިސްކުރަންވާނޭ. އެގޮތަށް ވެސް ދެވިދާނޭ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް އެއީ ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި
މިހާރުގައި އޮތް މަޖިލިސް މިދާ ގޮތަށް ދަންޏާ، ދެން އޭގެ ރީޒަންއަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަންކޮޅެއް ސިޔާސީ
ވާހަކައެއް ކަންނޭނގެ އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޝަނުން ދައްކަން ނުޖެހޭ ވާހަކައެއް ކަންނޭނގެ. ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީ
އެކުލެވިގެން އައިރުގައި މި އަދަދު ކުޑަކޮށްފައި ފަސްހާހުން ލާފައި އިންނަ ގޮތަކީ ޙަޤީޤަތުގައި މަޖިލީހެއްގެ އެއްކަލަ
ވިންކުރުމުގެ ޗާންސަސް ހައިވެފައި، އަޅުގަނޑުމެން މި އިންނަނީ ވަރަށް ބޮޑަށް، ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ކުރިއަށް
ވިސްނައިފި ކަމުގައި ވަންޏާ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެއްކަލަ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށް އެބަ ތިއްބަވާ މިނިސްޓަރުން
ވެސް. އެއްކަލަ ރައްޔިތުންގެ ފޯކަލް ޕޮއިންޓެއްގެ ދައުރު ވަރަށް ބޮޑަށް މެންބަރަކަށް އެސައިންވެފައި އިނީމަ
އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭތާ އެއީ ރައްޔިތުން ޕަރ މެންބަރ ރެޕްރެޒެންޓުކުރާ އަދަދު ވެސް މަދުކުރަން. އެހެންނޫނީ އޭތި
އުނދަގޫ މެނޭޖުކުރަން. އެހެންވީމާ، ވިސްނުމުގައި ބޮޑަށް މިއިނދީ އެ މެންބަރަކަށް ޑީލްކުރަންޖެހޭ މީހުން
މަދުކުރުމުގެ ވިސްނުމެއް އޭރުގައި. އެކަމަކު އެ ވިސްނުން އަޅުގަނޑުމެން ދޫކޮށްލާފައި ، އެއްކަލަ އެހެން ވިސްނުމަކަށް
ގޮއްސަ ، އެއީ ރެޕްރެޒެންޓޭ ޝަނަށްދާ ކަމުގައި ވަންޏާ މި މައްސަލަ ޙައްލުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން
ވިސްނިން، އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޝަންގެ ބަހުސްތަކުގައި ވެސް ވިސްނިން ދިހަހާހަށް ހިނގާށޭ އެ އަދަދު ބަދަލުކުރަން.
އެކަމަކު އޭރުން ވެސް އެ ހެދެނީ ހަމަ އެއްގޮތެއް. އެ ކުރިއަރާފައި ހުރި ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި މިދާ ގޮތަށް
އަޅުގަނޑުމެން ދާ ކަމުގައި ވަންޏާ މިކަހަލަ މޮޑެލްއެއް އަޅުގަނޑުމެން އެސައިންކޮށްފައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި މި
7

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
ރެޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް އަޅުގަނޑުމެން ކިޔާ ޕޮޕިއުލޭޝަން ޕްރޮޕޯޝަން މެތަޑަށް ބަދަލުކޮށްފައި، ދެން ޖިއޮގްރަފިކަލް
އިންޓެގްރިޓީ ނުގެއްލޭ ގޮތަށް ގޮއްސިއްޔާ މި ރާއްޖޭގައި އެއްކަލަ މަޖިލީހެއް 77 ގައި ނޫނީ 70އިގެ ރޭންޖުގައި
ހިފެހެއްޓިގެންދާނެ ހަމަ ބޮޑު ހިސާބަކަށްދާއިރު އެ މަޖިލީހަކީ ހަމަ ރައްޔިތުން ވެސް؛ އަޅުގަނޑުމެން އެވްރެޖުކޮށް
ބަލައިލިއިރުގައި 77ގެ ރޭންޖަށް ދާއިރުގައި ހަމަ މެންބަރަކަށް މެކްސިމަމް މި ޖެހެނީ 8000ވަރު. އެހެންވީމާ، މިހާރު
5000ގެ ބައުންޑަރީއެއް އިނދެފައި 8000 ހަމަ އިތުރަށް އެ ވަނީ. ދެން އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން އަނެއްހެން
ވ.އަތޮޅުތަކަށް ބަލާއިރު ދާއިރާއަކަށް އެބަޖެހޭ ތަންކޮޅެއް ދަށްކޮށް 1100، 1400ވަރު. އެކަމަކު ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި
އެވަރެޖު އަދަދަށް ބަލަންޏާ މިހާރު ވެސް މި ކިޔާ 5000 ގާތްކުރާ ހިސާބެއްގައި ހަމަ އުޅެނީ. އެހެންވީމާ، އެއީ
އަޅުގަނޑު މިވަގުތަށް ފާހަގަކޮށްލަން ހުރި ކަންކަމަކީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އެހެން މެންބަރަކު ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން.
އިލެކްޝަން ކޮމިޝަންގެ މެންބަރު ޙަސަން ޒަކަރިއްޔާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. ރައީސް ވެސް ނައިބު ރައީސް ވެސް އެ ފާހަގަކުރިހެން އަޅުގަނޑުމެންގެ
މައިގަނޑު ވިސްނުމަކީ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އަދަދު ކަނޑައެޅުމުގައި މައިގަނޑު ދެ ޕިލަރއެއް އަޅުގަނޑު
ހިފަހައްޓަންޖެހޭ. އެކައްޗަކީ ހަމަ ކުރިން އެ ފާހަގަކުރިހެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދިވެހިރާއްޖެ ވަންތަ ސިފަ، އެ ޖިއޮގްރަފީ.
އެ ޖިއޮ ގްރަފީ އޮންނަންޖެހޭނޭ ދައުލަތް ހިންގުމުގެ ހުރިހާ ނިޒާމެއްގެ ތެރޭގައި. މިހާރު އާންމު އަނެއްހެން ތަންކޮޅެއް
ޢިލްމީގޮތުން ބަލާ ކަމުގައި ވަންޏާމު މިހާރުގެ ލޯކަލް ގަވަރނަންސް ނިޒާމުގައި ވެސް އަތޮޅު ކައުންސިލު މިހާރު
އޮތްގޮތުން އޭގެ ޒާތުގައި ހިންގުމުގެ މާބޮޑު ބާރެއް އޮތް ކަމެއް ނޫން. އެކަމަކު އަތޮޅު ކައުންސިލުން އަޅުގަނޑުމެން
ގަބޫލުކުރަނީ ލާފައި އެ އޮންނަނީ ދައުލަތް ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ތެރޭގައި އަތޮޅު ރިޕްރެޒެންޓު ކުރަން އޮންނަންޖެހޭތީ އެ
ސިފަ، ރާއްޖޭގައި އެ ސިފަ ހިފެހެއްޓުމުގެ ބޭނުމުގައޭ. އަތޮޅު ކައުންސިލުގެ ދައުރު ތަންކޮޅެއް ރަމްޒީގޮތެއްގައި
ނަމަވެސް އެ ހިންގުމުގެ ތެރެއިން ވައްދާފައި އިންނަނީ އެކަން ހިފެހެއްޓުމަށް. އެހެންވީމާ، އެ އެއް ޕިލަރއަކި
ޖިއޮގްރަފީގޮތުން ރާއްޖެ އޮންނަ އެ ސިފަ ހިފެހެއްޓުން. ދެވަނަ ޕިލަރއަކީ ޑިމޮކްރެޓިކް ޕީޕަލް ރިޕްރެޒެންޓޭޝަން.
އެހެންވީމާ، ބައިޑިފޯލްޓް ކޮންމެ އަތޮޅަކަށް 2 ވިއްޔާ 2 ހަމަޖައްސާފައި ދެން ބާކީ އަދަދު އަންނާނީ ގިނަ މީހުންގެ
އަޑުގަދަވީމަ ގިނަ ކޮޅަކަށް ގޮނޑި ގިނަވާނެ. އެހެންވީމާ، އެ ނިސްބަތުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގައި އަދި 50 މެންބަރުން
8

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
ވިޔަސް، 75 މެންބަރުން ވިޔަސް، 77 މެންބަރުން ވިޔަސް ނޫނީ 40 މެންބަރުން ވިޔަސް އެ ކަނޑައެޅޭ އަދަދެއް
ޤާނޫނުއަސާސީގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ތިއްބަވާނީ 77 މެންބަރުންނޭ. އެ 77 މެންބަރުން ދެން
ބަހާނެ ގޮތް އަޅުގަނޑުމެން ބެލިއިރުގައި އެމެރިކާގައި ވެސް ހަމަ ކެޕްކޮށްފައި، އެންމެ ކައިރިން ދުނިޔޭގެ އެންމެ ބޮޑު
ޑިމޮކްރަސީ އިންޑިއާގައި ވެސް ކެޕްކޮށްފައި ހަމަ އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ގެންގުޅޭ ފޯމިއުލަރގައި ބަހަމުން
އައިއްސަ ހުރީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާތަނަށް ފެނުނު ބެލިބެލުމުން ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އާބާދީގެ ނިސްބަތަށް
ބަލާއިރުގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންގެ އަދަދު އެންމެ ގިނަ އެއް ޤައުމަށް ވާނެ އިނގޭތޯ. އެންމެ ގިނަ.
ރިޕްރެޒެންޓޭޝަންގެ، ޓޯޓަލް ޕޮޕިއުލޭޝަންގެ ނިސްބަތުން އަޅާކިޔާ ކަމަށް ވަންޏާމު ރާއްޖެ އުޅެނީ އެންމެ މަތީގައި
އިނގޭތޯ، މެންބަރުންގެ އަދަދު. އަޅުގަނޑުމެން ގާތްގަނޑަކަށް ފަސްލައްކައެއްހާ އަބާދީގެ 93 މެންބަރުން ތިބެފައި ،
330 މިލިއަން އާބާދީއެއްގެ 500 މެންބަރުން ތިބުމާއި ، މިއީ މިގޮތަށް އަޅަ އިކިޔޭ ކަމަށް ވަންޏާމު ރާއްޖެ އޮންނާނީ
ވަރަށް ކުރީގައި މީގެ. އެހެންވީމާ، މިއީ ދެމެހެއްޓެނިވި ގޮތެއް ނޫންކަން އަޅުގަނޑުމެންގެ އިތުރުން ހުރިހާ ދިވެހި
ރައްޔިތުން ވެސް ގަބޫލުކުރޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕްރޮޕޯސަލްއަކީ ހަމަ ކުރުކޮށް ދަންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާމު
އަޅުގަނޑު ކުރިން މި އިޝާރާތްކުރި މައިގަނޑު ދެ ޕިލަރ، އެއީ ރާއްޖޭގެ ޖިއޮ ގްރަފީ ހިފެހެއްޓުމާއި ޕީޕަލް
ރިޕްރެޒެންޓޭޝަން، މި ރައްޔިތުންގެ އަޑުއިއްވުމުގައި މި ދެބަޔަ ވާގޮތަށް ޤާނޫނުއަސާސީގައި އަދަދެއް ކެޕް ކޮށްފައި
ބޭއްވުން. އެއީ މަޖިލިސް ބެހިގެންދާނީ މި ދެންނެވި ދެ އަސާސްގެ މައްޗަށް ގޮނޑިތައް ބެހޭ ގޮތަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިތުރު މެންބަރެއްގެ ނެތިއްޔާ، ނެތް ދެއްތޯ؟ އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ނަސީމަށް.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. ކުރިއަށް މިކަން އޮންނަންވީ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރައްވައިފި އޮތް އަތޮޅަކަށް ދެ
ގޮނޑި ބާއްވާފައި ، ދެން މާލެއަށް ދެ ގޮނޑި އެއީ ކޮންމެހެން މަޖުބޫރު. ދެން އާބާދީގެ ނިސްބަތުން މި އަންނަނީ.
އެހެން އަންނަ ކަމަށް ވަންޏާ މިހާރު، މާލެއަކީ ދެން ސިޓީއެއް. މިހާރު ރާއްޖޭގައި އެހެން އަތޮޅުތަކުގެ ތެރޭގައި
ވެސް ސިޓީ އެބަހުރި އިނގޭތޯ. އެހެންވިމާ، އެ ހާލަތުގައި ކިހިނެއްތޯ ވާނީ؟ އެއްކަލަ ސިޓީ ވެސް އަތޮޅުތެރެއަށް
ގޮސްގެން ގޮނޑި އަންނަ ގޮތަށްތޯ؟ ތި ބޭފުޅުން މި ވޯކްކުރެއްވިއިރު އެކަމުގެ ވިސްނުން ހުރީ ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަނޑު
9

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
ހަމަ އޮޅުންފިލުވައިލަން ބޭނުންވެގެން އެ ސުވާލު މި ކޮށްލީ. އެއީ މިހާރު އެބަ ދިމާވާ މައްސަލައެއް އެބަ އޮތް މިހާރު
ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވިފައި އެބަ އޮތް ސިޓީގެ، ބައެއް ސިޓީތަކުގެ މޭޔަރުން އަތޮޅު ކައުންސިލުގެ
މެންބަރެއް، އާދައިގެ މެންބަރެއް ގޮތަށް އެބަ ހިމެނޭ. އެ އެއްކަލަ ކޮންމެ ކައުންސިލެއްގެ ރައީސް އޮންނަންޖެހޭ، އެ
މައްސަލަ ވެސް މިވަގުތު ފެން މަތިވެފައި އޮތް ވަގުތެއް މިއީ. އެހެންވީމާ، އެކަމުގެ ވިސްނުން ހުރީ ކިހިނެއްތޯ އެ
ސުވާލަށް ޖަވާބު ލިބުނީމަ އަޅުގަނޑު ދެން.
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ ނައިބު ރައީސް ޢަލީ ނަޝާޠު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މި މާލެ އެހެން ސިޓީތަކަކާ މިވަގުތު ގާނޫނީ ފްރޭމްވޯކް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
އެއްވަރެއް ނުކުރެވޭނެ. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ލިޔެފައި އޮންނައިރު މާލެ އެބައޮވޭ
ވަކިން ޖަހާފައި، އަތޮޅުތަކުގެ ނަންތައް އޮންނަނީ. އެހެން ސިޓީތައް ޑިފައިންކޮށްދީފައި އޮންނަނީ ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގެ
އެ އަތޮޅެއް ތެރޭ އޮތް އެ އަތޮޅު ކައުންސިލުގަ އި ހަމަ ހިމެނޭ. އެއީ މާލޭގެ ދަރަޖައެއް ނުދޭ ގާނޫނުތަކަކުން އެހެން
ސިޓީތަކަކަށް. ދެން އޭތި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މަޖިލީހުން ނޫނީ އެހެން؛ އެކަމަކު ކެޕިޓަލް ސިޓީއެއްގައި ބައެއް
ޤައުމުތަކުގައި ވެސް އިންނާނީ ، މިސާލަކަށް އިންޑިއާގެ ވެސް ނިއުދިއްލީ ހަމަ އެއްކޮށްލާފައިތާ އިންނަނީ އެއީ
އެޑްމިނިސްޓްރޭޓިވްސްތައް. އެމެރިކާގައި ވެސް ހަމަ ވޮޝިންގޓަން ވަކިކޮށްފައި. އެހެންވެއްޖިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ
ޤާނޫނުއަސާސީގައި މިވަގުތު މާލެ ސިޓީ ކިއެއް ކަމަކު މާލެއަކީ ހަމަ އިދާރީ ވަކި ދާއިރާއެއް. ދެން އިންނަނީ އަތޮޅު
ތެރެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މިހާރުގައި މި އެމްވިޝަންކުރަނީ މިއޭ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް. އެ ނޫން
ހާލަތެއް އައިސިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން އެއަށް ކޮންސިޑަރކުރާނަން.
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ ރައީސް ފުއާދު ތައުފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިގޮތަށް ބަހައިލެވޭއިރު ވެސް އިނގޭތޯ ސިޓީގެ ދަރަޖަ މި ދެއްވަނީ 10000 މީހުންނަށްވުރެ ގިނަ ވެފައި ތިބޭ
ރަށްރަށަށް. އެހެންވީމާ އޮޓޮމެޓިކުން ވެސް އިނގޭތޯ މަދުވެގެން އެކެއް ނޫނީ ދެ ސީޓް ލިބިގެން އަންނާނެ މިއީ ހަމަ
އާބާދީގެ މައްޗަށް. ދެން އަނެއްކޮޅުން ބަލާއިރު ހަމަ މި އަދަދުތައް ހުރިހާ ގިނަވަމުންދާވަރަކަށް އެ ގިނަވަމުންދާ
ރަށްރަށަށް މި ފުރުޞަތު ބޮޑުވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ ސިޓީއެއް ވެސް މި ފޮމިއުލަރގެ ދަށުން ބަލާއިރު ވެސް
އަތޮޅު ތެރެއިން ހަމަ ކޮންމެ ސިޓީއަކަށް ގޮނޑިއެއް ނުވަތަ ދެ ގޮނޑި ލިބިގެންދާނެ އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
10

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން މެންބަރ ނަޝާތު އެ ދެއްކެވި ވާހަކަ. މާލެ އޮންނަނީ އެއްވެސް އަތޮޅެއްގައެއް ނޫން.
އަތޮޅެއްގައި ނުހިމެނޭ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި މާލެ އޮންނަނީ އިނގޭތޯ. ދެން މި ސިޓީ މިގޮތަށް އޮއްވާ މިސާލަކަށް
ގޮނޑިތައް އެ ދާއިރު ސިޓީގެ އެއްބަޔާ އެހެން ރަށަކާ އެކުވެގެން ގޮނޑިއެއް އުފެދިދާނެތޯ؟ މިސާލަކަށް ސިޓީގެ ހާފް،
ދެން ކައިރީގަ އި އޮންނަހެން ކުޑަ ރަށަކާ އެއްވެގެން ގޮނޑިއެއް އައިސް އެ ދާއިރާ އުފެދި އެކަހަލަ ކަމެއް
ވެދާނެބާއޭ؟
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ ރައީސް ފުއާދު ތައުފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނުގައި އެބައޮވޭ ސަގާފީގޮތުންނާއި، އިޖުތިމާޢީ
ގޮތުންނާއި، އިޤުތިޞާދީގޮތުންނާއި މި ހުރިހާ ގޮތަކުން ހުންނަ ބޯޑަރުތަކަށް އިސްކަންދިނުމަށް. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް
ބަލާފައި މިހާރުވެސް ހަމަ މި ގެންދާ އުސޫލުން ގެންދާއިރު ހަމަ މި އޮންނަނީ އެގޮތަށް އެ ހުންނަ ސިޓީތަކަށް ހަމަ
ވަކިން ލިބިފައި އިނގޭތޯ. މިސާލަކަށް ކުޅުދުއްފުށީ ސިޓީއަށް ހަމަ ދެ ގޮނޑި އެ އިންނަނީ. ފުވައްމުލަކު ސިޓީއަށް 3
ގޮނޑި. ދެން އައްޑޫ ސިޓީގައި ވެސް ހަމަ އެ އިންނަނީ ވަކިން އިންނަ ހުޅުދޫ މީދޫއަށް ވަކިން ދެ ގޮނޑި
އިނދެފައި، އަނެއް ދާއިރާގައި ވެސް ހަމަ، ހިތަދޫގައި ވެސް މިއިންނަނީ ވަކިން. ދެން ހުންނަ އެހެން ރަށްރަށް ވެސް
އެ އިންނަނީ ވަކިން. އެހެންވީމާ، އެއީ އަދި އެއް ސިޓީއަށްވާއިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ ހަމަ އެ ހުންނަ
ބޯޑަރުތަކަށް އިސްކަންދެވޭތޯ. އަދި މާލެއަށް ވެސް މިސާލަކަށް ހަމަ އެއް އަވަށް ނީންނާނެ އަޅުގަނޑުމެން މި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްގެ އިންތިޚާބަށް ބަހާފައެއް. ގަލޮޅު ވެއްޖެއްޔާ ގަލޮޅު ގެ އެއް ދާއިރާ ނޫނީ ދެ ދާއިރާ އިންނާނީ.
މައްޗަންގޮޅީގައި ވެސް 3 ދާއިރާ އިންނާނީ. އެހެންވީމާ، މި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ އެގޮތަށް ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި
ވެސް އެ ކަންތައް ގެންދެވޭނެ އިނގޭތޯ. އަދި އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި އެ ގާނޫނުގައި އެހާ ރަނގަޅަށް އެކަން
ފާހަގަކުރައްވާފައި އޮންނާތީވެ އެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ބާރުލާން ވެސް ޖެހޭނެ. ދެން އެންމެ ފުރަތަމަ އުފެދުނުއިރު
ތިނަދޫގެ އާބާދީ ދިމާވި ގޮތުން ތިނަދޫގެ އެއްބަޔަށް އެއް ގޮނޑި ދީފައި، އަނެއް ބަޔާ އެކީގައި ޖެހިގެން އޮތް ރަށުން
ބައެއް ނަގަންޖެހުނީ. އެހެންނަމަވެސް، ފަހުން، އޭގެ ފަހުން ނުހުންނާނެ އެގޮތަށް އެއްވެސް ސިޓީއަކަށް އެގޮތަށް
ދިމާވެފައެއް. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
11

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
އާދެ! ކެލާ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝަރީފް މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނާ ބައިވެރިވެވަޑައިގެންފި.
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރަމުންދާ މަސައްކަތަކީ، މި ގަރާރާ ބެހޭގޮތުން މި ކުރަމުންދާ މަސައްކަތަކީ އަސްލު
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންއާ ވަރަށް ބޮޑަށް ގުޅުންހުރި މަސައްކަތެއް އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން
ވަރަށް ގިނަ އެކިއެކި މުއައްސަސާތަކާއި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކާ ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކާ އެބަ ބައްދަލުކޮށްލަން އިނގޭތޯ.
އަޅުގަނޑު ހަމަ ހިތަށް އައީ މި ބައްދަލުވުންތައް ނިމުމަށްފަހު، އަޅުގަނޑުމެން ބައެއް ކޮމިޓީތަކުން މިދިޔަ ދައުރުގައި
ވެސް މަސައްކަތްކޮށްފައި ހުންނާނެ މި ޒާތުގެ ކަންތައްތަކާ ގުޅިގެން އެއްކަލަ މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީއާއި ، އެ ގުޅުންހުރި
ކޮމިޝަނަކާ އެއްކޮށް ވަރަށް ގިނަ ބައްދަލުވުންތަކެއް ބާއްވައިގެން މަޝްވަރާކުރެވިގެން ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުކުރާ
އުސޫލަކު ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އެއްކަލަ ވޯރކިންގ ސެޝަންތަކެއް. އެހެންވިމާ، އިލެކްޝަނާ އެއްކޮށް ވޯރކިންގ
ސެޝަންތަކެއް ބާއްވައިގެން މިކަން ނިންމިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ ، އެއީ ކޮމިޓީ މެންބަރުންނާއި އިލެކްޝަން ކޮމިޝަނުން
ކަނޑައަޅާ ބޭފުޅުން ކޮޅަކާ އެއްކޮށް. އެގޮތަށް އަޅުގަނޑު ހީވޭ ވަރަށް ރަނގަޅުވާނެހެން. ދެން އިލެކްޝަން
ކޮމިޝަންގެ މިކަމުގެ ޚިޔާލަކީ ކޮބައިތޯ އަހަ އިލަން އަދި މުގައްރިރަށް ވެސް މިކަން ހައިލައިޓު ކޮށްލަން ބޭނުންވޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ރައީސް.
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ ރައީސް ފުއާދު ތައުފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އަދި ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޙަޤީޤަތުގައި އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އެ ވިދާޅުވި ވިދާޅުވުމަކީ ކޮމިޝަން އަބަދުވެސް އެންމެ އެދޭ ގޮތް އިނގޭތޯ. ބައެއްފަހަރު ހުންނާނެ މި
ވާހަކަ އަމިއްލައަށް ވެސް ދަންނަވާފައި. ދެން ވަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އުފާކޮށްފިން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި
ގޮތަށް ވިސްނާވަޑައިގެން ކަމަށް ޓަކައި. އެއީ އޭރުން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކޮމިޓީއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން
5 މެންބަރުން ނޫނީ 3 މެންބަރުން، އެ ކަނޑައަޅުއްވާ އަދަދަކަށް، ކޮންމެހެން ކޮމިޝަން އެކީގައި ބައިވެރި
ނުކުރެއްވިޔަސް ވެސް ކޮމިޝަން ރެޕްރެޒެންޓުކުރާނެ އަދި ދެ މެންބަރުން ކަމަށް ވިޔަސް ވެސް ހިމަނުއްވައިގެން
މަޝްވަރާތައް ކުރައްވައިފިއްޔާ ވަރަށް ފުރިހަމަވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ދެކެން އިނގޭތޯ. އޭރުން އިލެކްޝަންސް
12

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
ކޮމިޝަންގެ އެ ހުރި ވިސްނުމާއި ތަޖުރިބާއާއި މަޢުލޫމާތާ އެކީގައި ތި ބޭފުޅުން މި މަޖިލީހުން އެ އުފައްދަވާ ކޮމިޓީއާ
އެކީގައި މަޝްވަރާކުރެވިގެން؛ ވަރަށް އުފާކުރަން އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންގެ ފަރާތުން ވެސް ހަމަ އެންމެ
އެދޭގޮތް ތި ހުށަހެޅުއްވީ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް. އަޅުގަނޑު މިހާރު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު
އިބްރާހީމް ޙުސައިންއަށް.
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު. މަރުހަބާ އިލެކްޝަން ކޮމިޝަން. އާދެ! އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، އަޅުގަނޑުމެން މިގޮތަށް މި
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ލިމިޓުކުރުމަކީ މިއީ ރަނގަޅު ކަމެއްތޯއޭ؟ އަދި މިކަމުން ރައްޔިތުންނަށް ވާނީ
ކިހާ ބޮޑު ފައިދާއެއްތޯ؟ އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ.
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ ރައީސް ފުއާދު ތައުފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭ ގޮތުގައި
ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ޤައުމަށް ވެސް މިކަމުން ކުރާނީ ފައިދާ. އަދި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް މިކަމުން
ކުރާނީ ފައިދާ އިނގޭތޯ. އޭ ގެ އެންމެ ބޮޑު ސަބަބަކީ، އާބާދީ އިތުރުވަމުންދާނީ ހަމަ ގާތްގަނޑަކަށް އެއް
ނިސްބަތަކުން މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ސަރަހައްދެއްގައި ވެސް. ދެން މާލެ ސަރަހައްދު ތަފާތުވެދާނެ އިނގޭތޯ. ދެން
އެގޮތަށް އަދި އެހެން ސަރަ ހައްދެއް ވެސް ފަހަރެއްގައި ތަފާތުވެދާނެ. އެކަމަކު ވެސް ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އެއް
ނިސްބަތަކުން އައިމަ އެ ދާއިރާތައް ހުންނާނީ ހަމަ އެއްގޮތެއްގައި. އެއްގޮތެއްގައި ހުރީމަ އެ ތިއްބަވާ މެންބަރުންނަށް
އެ އޮންނަ އެއް ކޮމްބިނޭޝަން، ކުރިން ވެސް އަޅުގަނޑު މިސާލަކަށް ގއ. ނެގި ގޮތަށް އަދި މާލެއަތޮޅުގައި ވެސް
މިފަހަރު ވެސް ހަމަ ބައިކޮށްލިއިރު މުޅިން ކުރީގައި ހުރި ރަށްތަކާއި އެހެން ގޮތަކަށް ބަދަލުވެގެން ގޮއްސަ އޮތީ
މާފުށީ ދާއިރާ ވެސް. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންނަށް އެއްގޮތެއްގައި ދާއިރާ ލިބިވަޑައިގަތީމަ ވަރަށް ބޮޑަށް
ފަސޭހަފުޅުވާނެ. މިސާލަކަށް ފުވައްމުލަކުގައި އަދި މިއޮތީ ހަމަ ފެށުނީއްސުރެން އެއްގޮތަކަށް އޮންނަ 3 ދާއިރާ.
އެހެންވިމާ، އެއަށް ހުރިހާ އެންމެން ފަރިތައްވެފައި ތިބީމަ ވާނެގޮތަކީ ކުރިމަތިލައްވާ މެންބަރުންނަށް ވެސް އަދި
13

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
މިހާރު ތިއްބެވި މެންބަރުންނަށް ވެސް ފަސޭހަފުޅުވާނެ އަދި އެ ދާއިރާ އެއްގެ މީހުންނަށް ވެސް އެ މެންބަރަކާ ދިމާލަށް
ދާންށާއި، މަޝްވަރާކުރަންށާއި އަދި ކުރިން ކުރެވުނު މަޝްވަރާތަކަށް ރިފަރކުރާށާ، މި ހުރިހާ ގޮތަކުން ފަސޭހަވާނެ.
އެކަމަކު މިސާލަކަށް އަނެއްކާ އެއްގޮނޑި ލިބޭތީވެ ފުވައްމުލަކު ދާއިރާ ހަތަރު ބަޔަ ބަހަން ވެއްޖެއްޔާ ހަމަ މިހާރު
އެހެރަ ހުރިހާ ދާއިރާތަކެއް، ހަމަ މި ތިން ދާއިރާއިން އެއް ބައެއް ގެއްލޭނެ، ކޮންމެ ދާއިރާއަކުން އެއް ބައެއް
ގެއްލޭނެ. އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ މަސްހުނިގަނޑެއް އުފެދިގެންދާނެ. އެކަމުން ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ފައިދާއަށްވުރެ ބޮޑަށް
ގެއްލުން ބޮޑުވާނެ. އަނެއްކާ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބައެއް މެންބަރުން އަމިއްލަ ވާހަކަފުޅުގައި ވެސް ހަމަ
ވިދާޅުވެފައި ވެސް އެބަހުރި ތިމަންނަގެ ދާއިރާ މި އޮތް ގޮތަށް އޮތުމަކީ ތިމަންނަމެން ހަމަ އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމެކޭ.
އެއީ ތިމަންނަމެންނާ ވަރަށް ރަނގަޅު ގުޅުމެއް މިހާރު ވަނީ އެ ދާއިރާއާ އުފެދިފައޭ. އެ ދާއިރާގެ އެ
ހައުސްހޯލްޑުތަކާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކެނީ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އަދި ޤައުމަށް ވެސް މިކަމުން ފައިދާ ހުރި
ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއްވެސް މެންބަރެއްގެ ޚިޔާފުޅެއް ހިއްސާކޮށްލަން ބޭނުންފުޅުވެ ނެތިއްޔާ
އަޅުގަނޑު ކޮމިޝަނަށް ފުރުޞަތެއް އަރުވާނަން އެއްވެސް ބޭފުޅެއްގެ އިތުރު ޚިޔާލުފުޅެއް ވިސްނުންފުޅެއް އޮތްތޯ.
އާދެ!
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޒާހިރު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ މުގައްރިރު އަދި ދެން ތިއްބެވި މެންބަރުން ވެސް. މި ކޮމިޝަނަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި
އޮންނަ، ދެއްވާފައި އޮންނަ ގާނޫނީ އިޚުތިޔާރެއް އެއީ ދާއިރާތަކުގެ ނަންތައް އަސްލު ކަނޑައެޅުން. އެހެންނަމަވެސް،
އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ޗެލެންޖަކަށް ވެފައި ގިނަފަހަރު އޮންނަނީ އަތޮޅުތަކުގެތެރޭގައި ވެސް އެ ދާއިރާތަކުގެ ނަން
ނިސްބަތްވާ ރަށްރަށް އެހެން އޮތުމުން. ދެން އެކަމުގައި ވިސްނުންފުޅެއް ގެންގުޅުއްވުން އެއީ ވަރަށް ރަނގަޅު ކަމެއް
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. ވަކި ނަމެއް ޚާއްސަކުރާނީތޯ ނޫނީ ވަކި ތަރުތީބަކުން އާންމު ނަންތަކެއް ދޭނީތޯ. އެއީ
ހަމައެކަނި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
14

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އާދެ!
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ މެންބަރު ޙަސަން ޒަކަރިއްޔާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުޑަ އެއްކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން. އަޅުގަނޑުމެން މި
މަޝްވަރާކުރާ ބަދަލު ޤާނޫނުއަސާސީއަށާއި ގާނޫނުތަކަށް އައިސްގެން، އަންނައިރުގައި ހަމަ އެއާއެކު ވަރަށް ރަނގަޅު
ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރެވެންޖެހޭ ކަމެއް އެއީ ކޮންސިސްޓެންޓު ކޮށް ދާއިރާތައް އޮންނައިރުގައި މީތި މި ބިނާވަނީ އާބާދީގެ
މައްޗަށް ކަމަށް ވާތީވެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ނެޝަނަލް ޑާޓާބޭސް އާބާދީ ބެލެހެއްޓުމުގެ ނިޒާމު ވަރަށް އިތުބާރުކުރެވޭ
ރަނގަޅު ނިޒާމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސެންސަސްއާ މި ހުރިހާ މަޢުލޫމާތަކީ މި ހުރިހާ އެއްޗަކާ ލިންކުކުރެވޭ
އެކައްޗެއްގެ ތެރެއިން ނެގޭ މަޢުލޫމާތަކަށް ވާންޖެހޭނެ މީތި ރަނގަޅަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި. އެއީ މިހާރު
މިވާގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެން އިންތިޚާބަށް ވަކި ޑާޓާއެއް ނަގާފައި، ސެންސަސް ޑާޓާއާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑާޓާތަކާ
ދިމަލެއްނުވާނެ. އަޅަ އިކިޔާއިރުގައި ވަރަށް ބޮޑެތި ތަފާތުތައް ހުންނަނީ. އެހެންވީމާ، މި ބަދަލު މިގޮތަށް އައިސްގެން
ކުރިއަށް ގެންދާ ކަމަށް ވަންޏާމު މި ދެންނެވި އާބާދީ ބެލެހެއްޓުމުގެ ނިޒާމު ރަނގަޅު ހަރުދަނާ އެއް ނިޒާމެއްގެ
ތެރެއަށް އައިސްގެން މީތި ރަނގަޅަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމް. އެވާހަކަ ހަމަ މަޢުލޫމާތަށް ޓަކައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހުށަހެޅުމެއް. އާދެ! ރައީސް.
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަންގެ ރައީސް ފުއާދު ތައުފީޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން ފަށަމުން ވެސް ދެންނެވި ގޮތަށް، އަޅުގނޑުމެން މިއޮތީ 77 ކަމަށް ބަލާފައި. އެއީ 2008ގައި ފުރަތަމައިނުން
އުފެދުނުއިރު އޮތް އަދަދު. އެއީ ދެން އަޅުގަނޑުމެން ލަފާކުރީ. ދެން އެހެންނަމަވެސް، އެއީކީ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ވަކި
އިލެކްޝަންސްއިން ވަކި ބާރުއަޅަންބޭނުންވާ އަދަދެއް ނޫނޭ ދަންނަވައިލަން. އެހެން މި ދެންނެވީ އަޅުގަނޑު
ޚަބަރުތައް ބަލައިލިއިރު އިއްޔެގައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް 65 އަކީ ވެސް ދެކެވިފައި އޮތް އަދަދެއް. އެހެންވީމާ، 65
ކަމަށް ވިޔަސް، އަދި 70 ކަމަށް ވިޔަސް، 75 ކަމަށް ވިޔަސް އަދި މި ދެންނެވީ ކުޑަވިޔަސް ބޮޑުވިޔަސް ، އެއިން
ކޮންމެ އަދަދަކާ ދޭތެރޭގައި އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނުގެ އެއްވެސް ކަހަލަ ރިޒަރ ވޭޝަނެއް ނެތޭ އިނގޭތޯ. ދެން
އެހެންނަމަވެސް، ނައިބު ރައީސް ވިދާޅުވި ގޮތަށް އަޅުގަނޑު މެން އެކިއެކި ފޯމިއުލަރތައް ބަލައިލާއިރު އެ އުޅެނީ 72
15

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
އާއި 80 އާ ދޭތެރޭގައި. އެ ގޮ ތަށް ބަލާއިރު ދެން އިންޓަރނޭޝަނަލީ އެންމެ މި ދެންނެވީ ގަބޫލުކުރާނެ އަދަދެއްގެ
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެ ވޭ އަދަދަކަށްވާތީވެ ހަމަ އެ ވާހަކަ. އާދެ! ކެޕް އެޅު ވިފައި އިނުން އެއީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ މުހިންމަކީ. އެއީ ހަތްދިހަ ހަތަކަށް ވިޔަސް، ފަސްދޮޅަސް ފަހަކަށް ވިޔަސް އަދި ހަތްދިހަ ފަހަކަށް
ވިޔަސް ، ކެޕް އިނދެފައި ދެން ކޮންމެ އަތޮޅަކަށް ދެ ސީޓް އިނދެފައި، ދެން އާބާދީގެ ނިސްބަތުން ދެން ހުރި
ސީޓުތައް ބެހުން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އިތުރު ޚިޔާލުފުޅެއް ނެތިއްޔާ ދެން އަޅުގަނޑުމެން...
ތުލުސްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު. މުޅި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެންގެ ވެސް ވިސްނުން ހުރީ ކެޕެއް އަޅުވަންޖެހޭ ކަމަށް އިނގޭތޯ.
މި އަދަދާމެދު އަޅުގަނޑުމެން ގޮތެއް ކޮމިޓީން ނިންމާނީ އިރާދަކުރެއްވިއްޖެއްޔާ ވަރަށް ފުޅާދާއިރާއެއްގައި
މަޝްވަރާކުރުމަށްފަހު، ބޮޑެތި ޕާޓީތަކާއި ސަރުކާރާ ދެން މި ހުރިހާ ފަރާތްތަކާ؛ މީގައި އަޅުގަނޑުމެން އިލެކްޝަނުގެ
ސަޕޯޓް ބޮޑަށް ބޭނުންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް މި ލަފާކުރެވެނީ ޓެކްނިކަލް ސަޕޯޓު. އެއީ އަދަދެއް ނިންމުމަށްފަ ހު
ދެން މިއަދު ހުންނާނީ ކިހިނެއްތޯ، 29ގައި ހުންނާނީ ކިހިނެއްތޯ، 2060 އަށް ދާއިރު ހުންނާނީ، އެ ހިސާބުތައް
ބެލީމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގޭނެ މާލީގޮތުން އެ އަންނަ ބުރަދަނެއް އޮތި އްޔާ އެކަން ވެސް އަދި ދެން ހުރި
ކަންތައްތަކެއް ވެސް. އެހެން ވީމާ، އަދަދު އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މަޝްވަރާކޮށްގެން ތި ބޭފުޅުންގެ ޓެކްނިކަލް ލަފައާއި
އަދި ސިޔާސީ ފަރާތްތަކާއި، މި ކަމާ ގުޅުންހުރި ހުރިހާ ފަރާތްތަކާ އެއްކޮށް އަދަދު ނިންމުމަކީ އެއީ ބޮޑުކަމަ ކަށްވާނެ.
އެހެންނަމަވެސް، އަދަދު ނިންމާނީ މި ކޮމިޓީން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، އިތުރު ހުށަހެޅުމެއް އިތުރު ސުވާލެއް ނެތިއްޔާ އަޅުގަނޑު ނިންމައިލުމުގެ ކުރިން އަދިވެސް އެއްފަހަރު
އިލެކްޝަންސް ކޮމިޝަނަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. މިއީ ފެށުމެއް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން ދޭތެރެދޭތެރެއިން ތި
ބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވައިލާނަން. އިއްޔެ އަޅުގަނޑުމެން މި ރާއްޖޭގައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު ދެ ޕާޓީއާ އެއްކޮށް މަޝްވަރާ
ބައްދަލުވުންތަކެ އް މި ނިމިގެން މި ދިޔައީ. ދެން ކުދި ހުރިހާ ޕާޓީތަކާ އެއްކޮށް ސިލްސިލާ ބައްދަލުވުންތަކެއް އެބަ
16

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 8 ވަނަ ބައްދަލުވުން 29 ޖުލައި 2024
އޮތް. އޭގެ އިތުރަށް ރައީސުލް ޖުމްހޫރިއްޔާ އޮފީހުގައި އޮންނަ ޕޮލިސީ މޭކިންގ ކޮމިޓީއާ ވެސް ބައްދަލުކުރުން އެބަ
އޮތް. ހަމައެހެންމެ މަދަނީ ޖަމުޢިއްޔާތަކާ ވެސް ބައްދަލުކު ރުން އެބަ އޮތް. އާންމު ރައްޔިތުންގެ ޚިޔާލު ހޯދުމަށް
މިހާރު އަޅުގނޑުމެން ވާނެ އާންމުކޮށް އިޢުލާންކުރެވިފަ އި. އެހެންވީމާ، މިއީ ވަރަށް ބައިވަރު މަސައް ކަތްތަކެއްގެ
ވާހަކަ މި ދެންނެވީ. އެހެންވީމާ، މީގެތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މައިގަނޑު މަސައްކަތްތައް އަދި
ފެށިގެންދާއިރު ތި ބޭފުޅުންނަށް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީގެ ތެރޭގައި ޝާމިލުކޮށްގެން ހަމަ އެއްކޮށް ގުޅިގެން
ކުރެވޭނެ މަސަ އްކަތްތަކެއް ވެސް ހުންނާނެ. އެހެންވީމާ، އަދި، މިއަދު ވެސް ވަރަށް ރަނގަޅު މަޢުލޫމާތުތަކެއް
ހިއްސާކުރައްވައިފި. ކުރިއަށް އޮތްތަނުގައި ވެސް ހަމަ ލިޔުމުން ވެސް މަޢުލޫމާތުތައް ލިބޭނެކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން
އުއްމީދުކުރަން. އެހެންވީމާ، ތި ދެއްވާ އެއްބާރުލުމާއި އެހީތެރިކަމަށް ޓަކައި ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން
އިޚުލާސްތެރިކަމާއެ ކު ޝުކުރުދަންނަވަން އިނގޭތޯ. މިހިސާބުން މިއަދުގެ ބައްދަލުވުން ނިމުނީ. ޝުކުރިއްޔާ. والسالم
عليكم .
____
17